

този проектъ, училищата трѣбвало да станатъ държавни и се поставятъ подъ надзора на правителството; прѣподавателитѣ въ тѣхъ прѣдмети щѣли да се опрѣдѣлятъ съ програма, съставена отъ правителството; българскитѣ дѣца трѣбвало да се обучаватъ съвмѣстно съ турскитѣ. Разбира се, че и учебниците трѣбвало прѣдварително да се прѣглеждатъ и одобряватъ отъ правителството, а турскиятъ езикъ щѣлъ да стане задължителенъ за всички. Учителитѣ, както всички чиновници, щѣли да се назначаватъ така сжщо отъ правителството, да получаватъ заплатата си отъ хазната и да носятъ установена униформа. Извѣстниятъ книжовникъ Тодоръ Н. Шишковъ, който току-що билъ се завърналъ отъ Парижъ и билъ условенъ за главенъ учителъ при сливенскитѣ училища, сжщо се обявилъ за привърженикъ на тази реформа. Анастасъ Х. Добревъ, съ свойствената нему голѣма прозорливостъ, още въ самото начало схваналъ цѣльта, която Мидхадъ-паша прѣслѣдвалъ съ своя проектъ, и съ всичкитѣ си сили възстаналъ срѣщу осжществяванетоъ му. Въ една импровизирана, но огнена и силно аргументирана рѣчь, държана отъ него прѣдъ учителското тѣло въ залата на сливенското читалище при главното мъжко училище (до къщата на Кара-Димитра), той тѣй убѣдително посочилъ гибелнитѣ послѣдици за българския народъ отъ осжществяванетоъ на проектираната реформа, щото, когато завършилъ рѣчьта си, самъ Тодоръ Н. Шишковъ се притекълъ къмъ него, и на всеуслушание казалъ, че доводитѣ му сж несъкрушими. Всички признали, че трѣбва да се води рѣшителна борба срѣщу всѣко опитване за осжществяване на подобна гибелна за народа ни реформа.

Прѣзъ 1870—1871 г., по поводъ прѣпирнята между Петко Р. Славейковъ (в. *Македония*) и Петъръ В. Оджаковъ (в. *Право*) за седалището на българския екзархатъ (както е извѣстно, Оджаковъ е поддържалъ, че екзархията трѣба да установи седалището си въ Търново), Анастасъ казвалъ: „Да гледаме Цариградъ! Да се крѣпимъ и усиловаме въ него! Да пазимъ свято завѣта на Крума и Симеона!“

Анастасъ Х. Добревъ винаги се отзовавалъ съ симпатия за Русия и за нейния царъ Александъръ II., на когото портретътъ постоянно украсявалъ гостната му стая. При все това, той безпощадно бичувалъ нѣкои руски консули и консулски агенти, които си позволявали да насърдчаватъ изселванетоъ на наши съотечественици изъ бащинитѣ имъ огнища и прѣселванетоъ имъ въ Русия и Бесарабия. И наистина, кой може безъ тѣга на сърцето да си спомни за хилядитѣ български сѣмейства, които по тоя начинъ сж били изгубени за отечеството? Особено го възмущавало изселванетоъ на българското население отъ околноститѣ на Цариградъ, дѣто той желяелъ да се усилова, а не да ослабва българскиятъ елементъ.